

Міністерство освіти і науки України  
Північно-Східний науковий центр НАН України та МОН України  
Національний університет  
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

# Тези

**75-ї наукової конференції професорів,  
викладачів, наукових працівників,  
аспірантів та студентів університету**

**Том 2**

**02 травня – 25 травня 2023 р.**

Полтава 2023

кластер, морфологічно нестійке, поліфункціональне і самодостатнє утворення, де структурна трансформація міста під впливом постіндустріальних факторів та інноваційних цифрових технологій змінює їх містобудівну тканину. Містобудівний кластер має у своєму складі різний набір функціональних зон які необов'язково мають єдину територіальну прив'язку, вони можуть зосереджені як локально в одному місці, так можуть дисперсне розміщення по всій території міста.

Фрактальний поділ на кластери самодостатніх частин міста, в основі яких є експоненціальна організація, дозволяє адаптуватись урбанізованому простору до різних викликів сучасного світу.

**УДК 72.035/036**

*А. С. Квасневська, ст.гр. 202-А*

*Т. В. Савченко, к.арх.*

*Національний університет*

*«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

## **ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОРДЕРНОЇ СИСТЕМИ В АРХІТЕКТУРІ ПОЛТАВИ ХХ - ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ**

Антична ордерна архітектура надихала архітекторів різних епох, що відобразилось в таких європейських стилях, як: класицизм, ренесанс, бароко, та ін. Ордерна архітектура стала одним із провідних напрямів історизму в сучасній архітектурі, що пов'язано з прагненням надати будівлям урочистості, раціональності та впорядкованості. В архітектурі міста Полтава, класичний ордер відіграє важливу роль у формуванні історичного середовища. Він домінував в забудові міста початку ХІХ століття, в період становлення Полтави, як центра губернії та набув подальшого поширення. Під впливом закладених класицистичних традицій ордер широко застосовується в сучасній архітектурі. Інтерпретація ордера розглянута на таких історичних етапах: початок ХХ ст.; міжвоєнний період; середина ХХ ст.; початок ХХІ ст.

*Початок 20 століття* є періодом різноманітності стильових напрямків. В цей період ордерні композиції застосовувалися в історизмі, еkleктиці, цегляному стилі та модерні. У більшості випадків він втрачає своє конструктивне значення. Характерним прикладом полтавської архітектури початку 20-го століття є Будівля «Міськбудпроекту» на вулиці Гоголя, 25 (колишній ресторан «Монголія»). На фасаді будівлі використані два види ордера: колонний та рустований пілястровий. За місцем розташування колонні ордери оздоблюють обрамлення вікон, а пілястрові декорують площину стіни. Пропорції модуля модифікуються за рахунок його виконання з лекальної цегли, розміри та форми якої стали основою формотворення. Будинок Земельного банку на проспекті

Першотравневому, 10 також є пам'яткою архітектури описаного вище періоду. У даному прикладі використовується колонний іонічний ордер та декорований пілястровий. Цікавою особливістю є астілярний ордер, членування стіни на цоколь, основну частину та вінчаючий антаблемент. Особняк Булюбаша на вул. Спаській, 11 є будівлею в стилі модернізованої неокласики. На відміну від попередніх прикладів ордер охоплює всі два поверхи та зберігає канонічну пропорційність.

В архітектурі *міжвоєнного періоду* характерним є прагнення поєднати принципи формоутворення класицистичної архітектури з новими суспільними завданнями. Приклади дослівного «цитування» класичних ордерів супроводжувались спробами геометризації і спрощення їх форм. Прикладом міжвоєнної архітектури Полтави є колишній Народний дім імені В.Г. Короленка на вул. Пушкіна, 20/23. Композиційним акцентом двоповерхового будинку є вхідна група, вирішена у вигляді чотириколонної ротонди доричного ордера. Площина стін декорована пілястровим іонічним ордером.

У *післявоєнній відбудові (середина ХХ століття)* ордер набуває нового сенсу. Класична морфологічна система ордера в період тоталітаризму використовувалася для символізації урочистості, тріумфальності, успішності та демонстрації сили. Широко використовувалися спрощені класичні принципи композиції, звільнені від пишного декору, капітелей, складних профілів, традиційної порізки форми. Будівля Полтавського театру імені Гоголя є представником післявоєнної архітектури. На фасадах використаний великий композитний ордер, за допомогою якого здійснено вертикальне членування, та пілястровий, що декорує площину стіни. Фронтон повинен був бути прикрашений барельєфом на героїчну тематику з твору «Тарас Бульба», але в останній момент був змінений скульптурною композицією, яка демонструвала велич існуючого ладу. Біла альтанка, символ Полтави, відбудована в середині ХХ ст, являє собою напівкруглу в плані колонаду з 8 колон доричного ордера на стилобаті, які несуть розвинутий антаблемент, завершений аттиком. Будівлю сучасного торгового дому "ЦУМ" на вул. Соборності 28/13 збудовано на початку 60-х років. Обабіч вхідної групи симетрично розташований великий колонний ордер, площину інших стін декорує пілястровий. Рустовані колони мають висоту у три поверхи. Така монументальність ордеру допомагає підкреслити суворість та лаконізм зовнішнього вигляду будівлі.

*Початок 21 століття.* В Україні в перше десятиліття незалежності процес становлення і розвитку архітектури відбувався доволі повільно. Проте, вже з 2000-х рр. з'явилася архітектура постмодернізму з використанням класичного ордера та його інтерпретацій. Помітною рисою періоду постмодернізму є зведення складності ордеру до простоти, мінімалістичності. Полтавський фаховий коледж Національного

юридичного університету імені Ярослава Мудрого збудовано в 2013 році. Фасад будівлі акцентує увагу на вхідній групі за допомогою стилізованого ордеру. Колони, розміром у два поверхи, виконують несучу функцію, у них відсутній ентазис. Бізнес-центр «Сучасний дім», відкритий 2015 року, також є представником архітектури постмодернізму Полтави. Ордер спрощений, без ентазису та виконує несучу функцію. Увага акцентується на вхідній групі на розі будинку та галереї, яку утворюють колони. ЖК Парковий на проспекті Першотравневого включає в себе багатоповерховий будинок з елементами класицизму. Архітектори поєднали класичні пілястрові та колонні ордери з панорамними вікнами. Застосування ордеру тут продиктовано прагненням вписати будівлю в історичне середовище вулиці.

Проаналізувавши перелічені вище історичні періоди та об'єкти, можна стверджувати, що ордер змінювався під впливом ідеологій часу та розвитку сучасних технологій, матеріалів. Архітектори звертались до класичних античних канонів побудови ордеру — зберігали поділ на п'єдестал, колону та антаблемент. Але в той же час надавали ордеру нових сенсів, істотно порушували його пропорції. В умовах сучасної забудови історичного центру міста, виникає потреба визначити способи та методи інтерпретацій класичного ордеру. Ця проблема потребує подальших досліджень та може бути темою наступних публікацій.

**УДК 728.222.012.22:711.45**

*Конюк А.Є., проф. університету  
Національний університет  
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

## **МІСТОБУДІВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ МІСТ – 3D МІСТО.**

Енергоефективні та енергоекономічні рішення, як новий напрям в містобудуванні та архітектурі, з'явилися після світової енергетичної кризи у 1974 році, а у сьогоденні з'явився термін зелений урбанізм (*Green Urbanism, Lehman*). Lehman виклав 15 принципів зеленого урбанізму, для місцевих дій та більш інтегрованого підходу до міського розвитку. Потрібно зазначити, що для того, щоб забезпечити сталий міський розвиток та забезпечити успішність еко-кордонів на багатьох рівнях, всі компоненти міського дизайну повинні працювати інтерактивно і їх не слід розглядати окремо. Принципи базуються на трьох нулях: нульове використання енергії викопного палива, нульові відходи, нульові викиди (спрямовані на викиди з низьким вмістом CO<sub>2</sub>) [1].